

WSPOMNIENIE O PROF. DR HAB. RYSZARDZIE GĄSCE

W dniu 19 września 1978 r. zmarł w Krakowie po 4-letniej ciężkiej chorobie, w wieku 54 lat profesor dr hab. Ryszard Gąska, Dyrektor Instytutu Mechanizacji Rolnictwa i Dziekan Wydziału Techniki i Energetyki Rolnictwa Akademii Rolniczej w Krakowie. Zmarły był członkiem Komitetu Techniki Rolniczej PAN od początku jego istnienia, a w ostatnich 2 kadencjach jego wiceprzewodniczącym. Był też członkiem dwóch innych Komitetów Naukowych PAN.

Odszedł człowiek, który położył szczególne zasługi dla rozwoju mechanizacji rolnictwa w Polsce, dla rozwoju tej dziedziny wiedzy. Odszedł organizator silnego ośrodka badawczego w Krakowie i wychowawca licznej kadry młodych naukowców. Do ostatniej chwili, mimo ciężkiej choroby trwał na swym stanowisku, pracując naukowo i troszcząc się o rozwój swego Instytutu i Wydziału.

Prof. dr hab. Ryszard Gąska urodził się w dniu 25 lutego 1924 r. Po wojnie rozpoczął studia na Wydziale Elektromechanicznym Akademii

Górniczno-Hutniczej w Krakowie, które ukończył w 1952 r. otrzymując dyplom inżyniera elektromechanika oraz stopień magistra nauk technicznych. W roku 1946 w trakcie studiów rozpoczął pracę w charakterze wolontariusza w ówczesnej Katedrze Maszynoznawstwa Rolniczego Uniwersytetu Jagiellońskiego. Po zdaniu egzaminu dyplomowego na AGH uzyskuje stanowisko adiunkta Katedry.

Ten szybki awans zawodowy zawdzięcza przede wszystkim własnym zdolnościom i rzetelnej pracy. Będąc absolwentem wydziału technicznego przez wiele lat systematycznie uzupełniał wiadomości z dziedziny rolnictwa stając się w ten sposób pełnowartościowym pracownikiem naukowym w nowej dla niego dziedzinie nauki.

Oprócz swej pracy naukowo-dydaktycznej zawsze doceniał znaczenie praktyki i w tym kierunku przejawiał wiele inicjatywy. Ścisłe współpracował z organizacjami zajmującymi się mechanizacją rolnictwa i fabrykami sprzętu rolniczego. Współpraca ta przejawia się w organizowanych przez niego kursach doszkalających dla kadry mechanizatorów rolnictwa, udzielaniu konsultacji naukowych, inspirowaniu różnego rodzaju konkursów i wystaw zmierzających do upowszechniania najnowszych zdobyczy mechanizacji rolnictwa w praktyce rolniczej. Ścisły kontakt z praktyką szybko znajduje odzwierciedlenie w działalności naukowej prof. Gąski poprzez wykonywanie prac badawczych na bezpośrednie zamówienia przedsiębiorstw i instytucji rolniczych. Jako przykład może posłużyć rozprawa doktorska na temat: „Rozkład momentów gnących w ramie głównej pługa” — obroniona w 1964 r. W trzy lata później tj. w roku 1967 Minister Oświaty i Szkolnictwa Wyższego powołuje go na stanowisko docenta etatowego w Katedrze Mechanizacji Rolnictwa. Po reorganizacji struktury Uczelni od 1970 roku zostaje mianowany dyrektorem Instytutu Fizyki i Mechanizacji Rolnictwa, a w wyniku następnej reorganizacji pozostaje dalej dyrektorem Instytutu Mechanizacji i Energetyki Rolnictwa, którą to funkcję pełnił do końca życia.

Jako dyrektor Instytutu zainspirował i zorganizował od podstaw nowy kierunek studiów na Wydziale Rolniczym z zakresu mechanizacji i energetyki rolnictwa, powołany decyzją Ministra w 1972 r. Powstały Oddział znalazł miejsce w nowym obiekcie Instytutu Mechanizacji i Energetyki Rolnictwa w Mydlnikach.

Oprócz funkcji pełnionych w Uczelni, prof. Ryszard Gąska był aktywnym działaczem i członkiem różnych organizacji zarówno o charakterze naukowym jak i społeczno-politycznym. Pełnił funkcję przewodniczącego Zespołu Dydaktyczno-Wychowawczego Mechanizacji Rolnictwa przy Ministerstwie Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki. Był wiceprzewodniczącym Komitetu Techniki Rolniczej PAN, członkiem

Komitetu Ekonomiki Rolnictwa PAN, członkiem Komitetu Zagospodarowania Ziemi Górskich PAN, członkiem Zespołu Filmu Naukowego PAN.

W uznaniu wielkich zasług prof. Ryszard Gąska był wielokrotnie wyróżniany i odznaczany. Otrzymał między innymi trzykrotnie nagrodę indywidualną Ministra Oświaty i Szkolnictwa Wyższego, złotą odznakę za Zasługi dla Ziemi Krakowskiej, odznakę Zasłużonego Pracownika Rolnictwa.

Działalność naukowa

Dorobek naukowy prof. Ryszarda Gąski obejmuje łącznie 54 pozycje i świadczy o wyjątkowej wszechstronności i szerokich zainteresowaniach badawczych ich autora, a także gruntownym przygotowaniu zarówno z punktu widzenia technicznego jak i przyrodniczo-ekonomicznego. Podejmowanie coraz to nowych kierunków badań wynikało każdorazowo z wychodzenia naprzeciw najpilniejszym potrzebom gospodarki narodowej. Był on autorem prognoz rozwoju mechanizacji rolnictwa do 1995 r. opracowanych dla czterech województw Południowej Polski.

Kolejnym wyodrębniającym się kierunkiem w działalności naukowej prof. Gąski — to badania nad wytrzymałością przestrzennych ram maszyn rolniczych. Z tego zakresu wykonywał pracę doktorską, która obok niezwykle oryginalnej metodyki pomiarów, wykorzystywanej następnie w innych badaniach naukowych stanowiła istotny wkład do metodyki projektowania ram nośnych maszyn i narzędzi rolniczych.

Prof. Ryszard Gąska rozwijał i stale poszerzał nowy kierunek badań, szczególnie bliski jego zainteresowaniom jak i potrzebom praktyki rolniczej, a mianowicie programowanie mechanizacji w mikro i makroskali. Opracował własną metodykę programowania mechanizacji dla gospodarstw wielkoobszarowych nazwaną „metodą szczytów” z uwagi na projektowanie ilości maszyn według okresów szczytowych. Metoda ta opierająca się na konkretnych technologiach stosowanych w gospodarstwie pozwala na zaprojektowanie zestawów minimalnych, ale równocześnie gwarantujących terminowe wykonanie wszystkich prac w uzasadnionych agrotechnicznie okresach. W dalszych modyfikacjach metoda ta była ciągle doskonalona, przez co jej przydatność praktycznie wzrosła. Stopniowo do rozwijanego przez siebie kierunku badań prof. Gąska wciągał coraz to innych młodych współpracowników z Katedry, a później Instytutu tworząc w ten sposób własną szkołę programowania mechanizacji. Właśnie pod jego kierunkiem wykonano z tego zakresu bardzo wiele różnego rodzaju projektów i ekspertyz.

W ostatnim okresie przy stopniowym wykorzystywaniu metod matematycznych oraz elektronicznej techniki obliczeniowej intensywność badań znacznie wzrosła. Ostatnie jego badania poświęcone były wykorzystaniu ETO do szybkiego określania potrzeb na środki mechanizacji z równoczesną ekonomiczną oceną efektywności tej mechanizacji.

Rozwój tego kierunku, pogłębiający się stopniowo i rozszerzający zakres programowania mechanizacji doprowadził do rozpoczęcia badań obejmujących całokształt zaplecza technicznego mechanizacji rolnictwa. Był on niejako uzupełnieniem poprzedniego kierunku. Nie może bowiem właściwie rozwijać się mechanizacja bez własnego zaplecza technicznego. W tej dziedzinie prof. Gąska wraz z współpracownikami wykonał bardzo wiele prac, które posiadają zarówno ciekawe rozwiązania metodyczne, jak i duże walory praktyczne. Te ostatnie zdecydowały o przekazaniu ich do przedsiębiorstw mechanizacji rolnictwa celem wykorzystania przy projektowaniu wielkości punktów naprawczych jak również planowaniu zapotrzebowania na części zamienne.

Z programowaniem mechanizacji i jej zaplecza technicznego wiążą się ściśle badania z zakresu ekonomiki i organizacji oraz technologii prac maszynowych, dlatego były one rozwijane równocześnie z poprzednimi. Prowadzone badania dotyczyły w szczególności ekonomiki mechanizacji zespołowej prowadzonej poprzez kółka rolnicze oraz międzykółkowe bazy maszynowe.

W ostatnim okresie zainteresowania prof. Gąski skupiały się wokół problematyki mechanizacji rolnictwa terenów podgórskich i górskich. Koordynował on temat resortowy dotyczący kompleksowej mechanizacji powiatu bieszczadzkiego.

Innym kierunkiem badań rozwiniętym przez prof. Gąskę i kontynuowanym przez jego uczniów — to badania z zakresu agrofizyki ziarna zbóż. Zagadnienia te mają istotne znaczenie z punktu widzenia nowoczesnych metod zbioru zbóż poprzez kombajnowanie. Wyniki badań mogą być wykorzystywane jako założenia przy projektowaniu urządzeń młócących w młocarniach i kombajnach zbożowych.

Prof. R. Gąska wychował liczną kadre naukową w tym 2 docentów habilitowanych i 9 doktorów.

Szczególne zasługi położył w działalności dydaktyczno-wychowawczej. Działał w zakresie deficytowych dyscyplin naukowych. Mając 38 lat został kierownikiem Katedry i Jemu przypadło, wskutek braku specjalistów, prowadzenie większości wykładów, seminariów i prac magisterskich.

Był opiekunem Sekcji mechanizacji studenckiego Koła Naukowego Rolników. Ten okres był szczególnie widoczny w pracy Koła, nie tylko na Uczelni, ale i w całej Polsce. Z jego bowiem inicjatywy i pod jego

kierownictwem Koło Naukowe zorganizowało pierwszy obóz mający na celu ocenę jakości eksploatacji ciągników i maszyn rolniczych w kółkach rolniczych.

W rok później prof. Gąska podjął nową inicjatywę wśród członków koła naukowego polegającą na organizacji wystawy pt. „Mechanizacja wczoraj i dziś”, która okazała się imprezą wymagającą wielkiego wysiłku dużego zespołu naukowego i studentów. Wystawa cieszyła się olbrzymim powodzeniem i otrzymała niezwykle pochlebne recenzje fachowców. Podobnych imprez zorganizował wiele.

Ogromne były osiągnięcia prof. R. Gąski na odcinku organizacyjnym. Te umiejętności posiadał jak mało kto. Przez wiele długich lat poświęcił się bez reszty budowie Katedry Mechanizacji w Mydlnikach, zdając sobie doskonale sprawę, że bez tego nie ma perspektyw rozwoju. Jego dziełem było założenie najbardziej nowoczesnego ośrodka tego typu w Polsce. W tych właśnie pomieszczeniach, idąc za potrzebami praktyki, zorganizował Wydział Mechanizacji i Energetyki Rolnictwa, w którym pełnił funkcję prodziekana. Rozrastający się szybko nowy kierunek pociągnął za sobą konieczność dalszej rozbudowy obiektów, którą przed śmiercią zdążył rozpocząć.

Prowadzona przez niego placówka wykazywała systematyczny postęp naukowy i dydaktyczny o czym świadczy bardzo szybki rozwój kadry naukowej.

Jego pasją było tworzenie życiowych szans zdolnej młodzieży, którą umiał znakomicie dobierać. Wykorzystanie tych szans przez współpracowników było dla niego najlepszą nagrodą. Zaangażowany bez reszty w rozwijanie zespołowej działalności naukowej w Instytucie często zapominał o samym sobie. Własne koncepcje i pomysły wolał podsunąć innym współpracownikom, gdyż ich szybki awans naukowy uważał za ważniejszy społecznie od swoich osobistych ambicji.

Te cechy charakteru spowodowały, że prof. Ryszard Gąska cieszył się ogromnym szacunkiem i przyjaźnią nie tylko wśród specjalistów mechanizacji rolnictwa, lecz w całym rolniczym środowisku naukowym. Miał on ogromny autorytet moralny i naukowy.

Strata jego została głęboko odczuta zarówno przez bliskich mu przyjaciół, jak też całą młodzież akademicką i naukową, dla której był najlepszym wychowawcą.

Janusz Haman
Rudolf Michałek